

Lambadaki Cin ve Britanyalılar: Eğer, Neden, Nasıl Brexit? - Ebru Canan Sokullu

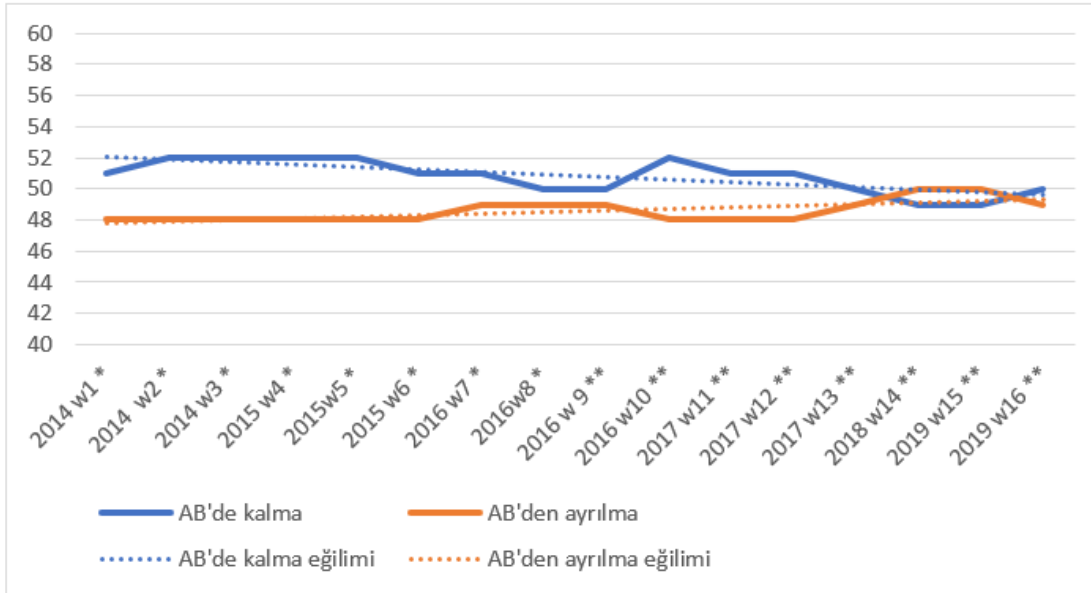

Birleşik Krallık, 1973 yılında Avrupa Topluluğu'na (AT) üye olması üyelik öncesi ve sonrası iç siyasi uzlaşmazlıklar nedeniyle Topluluğun 'tuhaf ortağı' (*awkward partner*) oldu (George 1998). Üyeliğin ikinci yılında seçim kampanyasında söz verildiği üzere AT üyeliğinin sorgulandığı ilk referandumda Birleşik Krallık kamuoyunun yüzde 67'si üyeliği desteklese de (The Guardian 1975), diğer üyelere göre AT'ye verilen kamuoyu desteğinin en düşük olduğu ülke Birleşik Krallık'tı (Eichenberg ve Dalton 1993). Birleşik Krallığın Avrupa Birliği (AB) üyeliğini sorgulayan ikinci referandum 2016'da gerçekleşti ve ayrılmayı destekleyenlerin oranı yüzde 52 çıktı.

Brexit sürecinin kamuoyu boyutu 2014-2019 arasında 19 dalga halinde yürütülen

İngiliz Seçim Taraması (*British Election Survey, BES*) çerçevesinde “AB üyeliği referandumunda ne yönde oy kullanacaksınız?” sorusu ile takip edildi. Şekil 1’de görüldüğü üzere Britanyalıların AB’de kalma eğilimi 2016 referandumuna kadar ortalama 2 puan daha yüksekken, referandum tarihi yaklaştıkça AB’den ayrılma eğiliminde hafif bir yükselme gözleniyordu (BES 2017). BES’in “Gelecekte AT ve Birleşik Krallık ilişkilerinin nasıl ilerlemesi gerektiğini düşünüyorsunuz?” sorusuna 1997’de “AT’den ayrılmalı” diyenler yüzde 19 iken, bu oran 2016 yılında yüzde 36’ya çıkmıştı. Benzer şekilde, “AT’de kalmalı ama AT’nin gücünü azaltmalı” cevabı 1996’da yüzde 39 oranında destelenirken, 20 yıl içerisinde bu oran 10 puan azalmıştı.

Şekil 1. AB’den ayrılma tercihleri (%)

Kaynak: BES (2014-2019)

* Soru: “Eğer Britanya’nın AB üyeliği ile ilgili referandumda oy kullanacaksınız ne yönde oy kullanacaksınız?”

** Soru: “AB’den ayrılma referandumunda hangi yönde oy kullandınız?”

Birleşik Krallık-AT/AB ilişkileri tarihsel olarak gerek siyasi elitler gerekse kamuoyunda ekonomik çıkarlar, ulusal egemenliğin zayıflaması ve ulusal kimlik ekseninde değerlendirilmiş ve nihayetinde 2011’de David Cameron’un seçim kampanyasıyla birlikte dillendirilmeye başlanan üyelikten ayrılma tartışmaları aynı minvalde kimlik erozyonu, ekonomik entegrasyon, AB’nin meşruiyet sorunu ve sınırların kontrolü gibi dinamiklerin odağında gelişmiştir.

Ülkeyi yaklaşık yarım asırlık Avrupa üyeliğinden ayrılma olarak tanımlanan Brexit sürecine götüren iki önemli tarihi gelişme 1992’de imzalanarak 1999’da Ekonomik ve Parasal Birliğin (EPB) yürürlüğe girmesini öngören Maastricht Antlaşması ve AB’nin 2004 genişlemesi (Hall 2016). 1992 Antlaşması’nda gerekli kurumsal altyapı oluşmadan kabul edilen Euro bölgesi yıllar sonra Yunanistan’daki ekonomik krizle birlikte AB’yi telafisi mümkün olmayan bir darboğazın eşiğine getirdi. İngiliz kamuoyu açısından bu, AB’nin yetersizliklerinden ve İngiliz ekonomisi için ortaya koyduğu engellerden sadece biriydi. Yirmi yıl sonra ortaya çıkacak Brexit kampanyası açısından ise hem EPB hem de Euro krizi Birleşik Krallığın AB’den ayrılmasını kampanyasını önemli ölçüde tetikleyecekti.

Brexit’e giden süreci hızlandıran bir diğer önemli etken 2004 genişlemesi oldu. 2004 genişlemesi kamuoyunda en basit haliyle, ülke için hazmedilemeyecek büyüklükte (neredeyse Krakow şehrinin nüfusuna denk gelen yaklaşık 790 bin) Polonyalı göçmenin Birleşik Krallığa göç etmesine nedeniyle, ağırlıklı olarak ekonomik eksenli iş kaybetme ve sosyal güvenliğe ekstra maliyetle ilişkilendirilen kaygılara yol açtı. Her ne kadar göçmenler uzun vadede İngiltere’nin istihdam politikaları açısından artı değer yaratmış ve yaşanan Britanya toplumuna taze kan getirmişlerse de, “yıllar içinde Britanya doğumlu genç nüfusun işsizlik sorununa etkin çözümler üretilememesi göçmen karşıtlığını giderek arttı” (Canan-Sokullu 2017:30).

Avrupa Birliği 2004 genişlemesinin en güçlü destekçilerinden olan dönemin başbakanı Tony Blair, Edward Heath’den (1970-1974) sonra Birleşik Krallık siyasetinin en fazla Avrupa-yanlısı başbakanı olarak görevde kaldığı üç dönem boyunca AB ile ‘yapıcı etkileşim’ (*constructivist engagement*) stratejisini ön planda tuttu. Blair’in entegrasyoncu AB anlayışının odağında “Birleşik Krallık ve AB’nin geleceği tam ortaklıktadır” ve “Ortak Pazar’a teknik olarak adanmışlığın ötesinde topluluğa siyasi olarak bağlanma şarttır” söylemleri vardı (Bulmer 2001: 673). Bu tür ‘ekonomik ve siyasi olarak Birleşik Krallık AB’nin kalbidir’ mesajlarına rağmen muhalefette her zaman ekonomik olarak kendine yetebilen bir İngiltere’nin AB’ye ihtiyacı olmadığı kanısı hakimdi (Canan-Sokullu 2017). Muhalefetin kırmızı çizgi olarak tanımladığı Euro düzenlemeleri ve Lizbon Antlaşması’nın öngördüğü daha derin bir AB’ye doğru evrilmesi Blair hükümetine

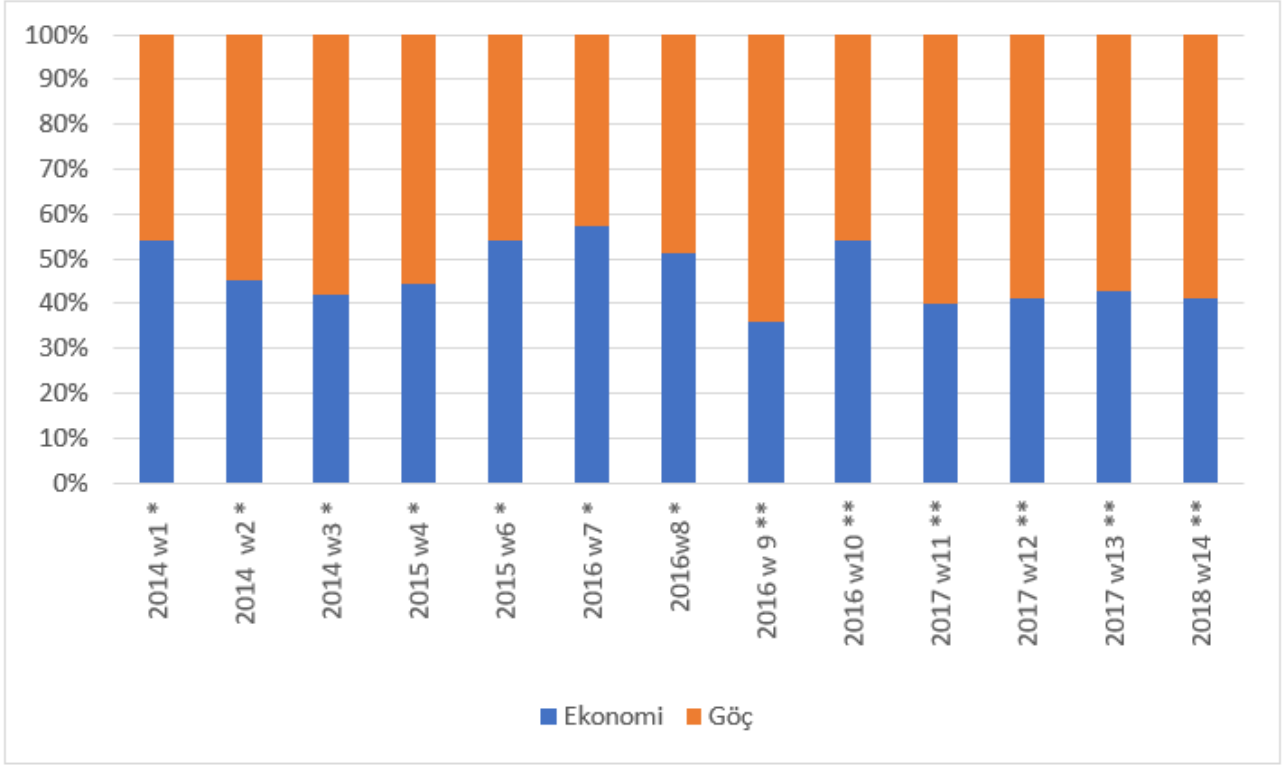
parti içi ve dışından daha fazla eleştirinin yöneltilmesini neden oldu. Sonuçta Blair seçildiği sresiyi tamamlayamadan yerini Gordon Brown'a bırakarak başbakanlıktan ayrılmak zotrunda kaldı (Assinder 2007).

Aslında Brexit'in temelleri de bu dönemde atıldı. Zira bu süreçle birlikte İşçi Partisi sadece önemli ölçüde seçmen desteğini yitirmeye başlamadı, aynı zamanda O'Donnell ve Whitman'ın (2007: 255) da iddia ettiği gibi, Blair'den ziyade 1990-1997 arasında Muhafazakar Parti'nin Başkanı ve Bařbakan John Major çizgisine daha yakın olan İşçi Partili Bařbakan Brown'un AB'yi 'içine kapalı ve korumacı bir ticari blok' olarak eleştirmesi Britanya'nın AB yeliđinin İşçi Partisi içinde de sorgulanmaya başlamasına yol açtı.

Ve Brexit Gerçek Oluyor

Bařbakan Cameron'un 23 Ocak 2013'te daha önce 2011 seçim kampanyası sırasında söz verdiği zerine Brexit referandumunun gerçekleşeceğini ilan etmesi ve 23 Haziran 2016'da yapılan referandumda yüzde 52 oranında 'ayrılma' kararının çıktığı süreçte Brexit cephesinin temel argümanları önemli ölçüde bu iki unsura odaklandı: ekonominin durumu ve göçmenler. Bunlar zaten kamuoyu tarafından da en önemli olarak görülüyordu.

Şekil 2. Ülkenin en önemli sorunu

Kaynak: BES Raporları (2014-2018)

23 Haziran 2016 referandumundan önce gerçekleştirilen BES araştırmalarında ekonomi yüzde 18 ve göç yüzde 17 ile öncelikli sorunlar olarak tanımlanmaya devam ederken, ulusal egemenlik teması yüzde 19 ile en önemli sorun olarak tanımlanmaya başlamıştı. Böylece 1979-1990 arasında Başbakanlık yapan Muhafazakar lider Margaret Thatcher'ın dönemindeki Avrupa entegrasyonu tartışmalarının merkezinde yer alan ulusal egemenlik kaygısı Brexit süreci ile tekrar canlandı.

Her ne kadar AB üyeliğinin Birleşik Krallık için fayda ve zararları sorulduğunda Avrupa ile serbest ticareti yüzde 67 oranında faydalı görenlere karşılık, kamuoyunun yüzde 75'i Avrupa para birimine geçmenin AB'ye üyeliğinin en olumsuz tarafı olduğunu düşünüyordu. 2016'dan itibaren ise AB yüzde 54 için 'en öncelikli ve en büyük sorun' haline gelmişti. Bu durum, ağırlığı azalsa da, 2019'a gelinceye kadar aynı şekilde devam etti. Buna ilaveten, 2016'da yüzde 64'ün olumsuz olarak algıladığı 'AB'ye çok sayıda ülkenin üye olması' ve 'AB'nin İngiliz Parlamentosu'nun önemini azaltması' kanaati (yüzde 61) de AB konusundaki negatif tutumun temel açıklayıcıları arasındaydı.

2017'deki seçimlerde 318 sandalye kazanan ve parlamentoda küçük bir azınlığa tutunan Muhafazakâr Parti, 12 Aralık 2019'da yapılan seçimlerde milletvekili sayısını 365'e yükseltti. 2017'de 262 milletvekili kazanan İşçi Partisi'nin sandalye sayısı ise 2019 seçimlerinde 203'e geriledi. 24 Mayıs 2019 Avrupa Parlamentosu seçimleri ile Boris Johnson'ın başbakanlığa geldiği 24 Temmuz 2019 arası iki aylık dönemde gerek İşçi Partisi (yüzde 22) gerekse Muhafazakâr Parti'ye (yüzde 21) verilen destek son bir yılın en düşük seviyesinde kalmıştı.

Haziran 2019'da yapılan BES, kamuoyunun ikinci Brexit referandumu fikri karşısında büyük ölçüde kutuplaştığını gösterdi (destek yüzde 49). 12 Aralık Genel Seçimini yüzde 44 oyla kazanan Boris Johnson'ın başarısının Brexit konusundaki kararlı tutumu ve aslında seçmenin Brexit'i gerçekleştireceği inancıyla Johnson'ı seçtiği fikrine dayandırılrsa da (Colson 2019), Birleşik Krallığın anlaşmasız da olsa AB'den ayrılmasının kamuoyundaki karşılığı Haziran 2019 bulgularında netti. Buna göre, Britanyalılar nasıl bir Brexit gerçekleşmesi gerektiği sorusunda net bir tercih belirtmemekle birlikte, sert Brexit yanlıları arasında dahi herhangi bir anlaşma olmadan ("*no deal*") ayrılmayı destekleyenler yüzde 34, hükümetin öne sürdüğü teklif tasarısını destekleyenler ise yüzde 31'de kalmıştı. Öte yandan, 'AB'den ne pahasına olursa olsun ayrılmak gerektiğini' düşünenler (yüzde 54) ile 'Parlamento'nun başka bir referanduma gitmeden Brexit'i iptal etmesi' gerektiğini düşünenlerin oranı (yüzde 56) birbirine çok yakındı.

Britanyalıların AT/AB konusundaki tutumları tarihsel olarak incelendiğinde, geleneksel AT/AB şüpheciliğinin Brexit sürecinde de önemli rol oynadığı görülüyor. Bu tutumun pragmatik bir yaklaşımla göç, ulusal kimlik ve ekonomik kaygılarla ilintisi yine tarihsel süreçte net bir şekilde görülebiliyor. Yine de, Hall'un (2016) da işaret ettiği gibi Brexit lambadaki cindir ve anlaşıldığı kadarıyla kimsenin bu cine ne olacağına dair net bir öngörüsü yok.

Yararlanılan Kaynaklar

Assinder, N. "Why is Tony Blair stepping down?" 27 Haziran 2007, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_politics/6238194.stm (Erişim Tarihi 18 Şubat

2017).

British Election Survey(BES) Campaign Panel Data(2014-2018), <https://www.britishelectionstudy.com/data/#.XghofC2B2qQ>(erişim tarihi 18 Aralık 2019).

Bulmer, I. (2001). "Britain and European Integration", B. Jones vd. (der.), *Politics UK*. Harlow: Pedison Educaiton Limited, ss. 653-679.

Canan-Sokullu, E. (2017). "İngiltere'nin AB ile imtihanı: Siyasal Söylemlerde Avrupa-Şüpheciliğin Evrimi ve Brexit", Y. Ertuğral (der.), *Brexit Sonrası Birleşik Krallık ve AB'nin Geleceği*. İstanbul: Akademos Yayınları, ss. 11-35.

Colson, T. (2019). "Reckless Boris Johnson announces new law which increases chances of no-deal Brexit in 2020". *Business Insider*, 17 Aralık,<https://www.businessinsider.com/boris-johnson-puts-no-deal-brexit-in-2020-firmly-back-on-the-table-2019-12> (erişim tarihi 18 Aralık 2019).

Eichenberg, R. C. ve R. J. Dalton (1993). "Europeans and the European Community: The Dynamics of Public Support for European Integration". *International Organization*, Cilt 47 (4), ss. 507-534.

George, S. (1998). *An Awkward Partner: Britain in the European Community*. Oxford: Oxford University Press.

Hall, P. (2016). "The Roots of Brexit: 1992, 2004 and the European Union Expansion". *Foreign Affairs*, 28 Haziran 28.

O'Donnell, C. M ve R. Whitman (2007). "European Policy under Gordon Brown:

Perspectives on a Future Prime Minister". *International Affairs*, Cilt 83 (2), ss. 253-272.

Office for National Statistics, *Migration Statistics Quarterly Report: February 2016*, <https://www.ons.gov.uk/search?q=immigrants&sortBy=relevance&filter=bulletin&q=immigrants&size=10>(Erişim Tarihi 24 Şubat 2017).

The Guardian(7 Temmuz 1975). <Http://static.guim.co.uk/sys-images/Guardian/Pix/pictures/2015/6/3/1433346595960/Voting-7-June-1975-009.jpg>(erişim tarihi 12 Şubat 2017).

BES 1997 Campaign Panel
Data, <https://www.britishelectionstudy.com/data-objects/panel-study-data/page/3/BES> w7
(2014-2018)[https://www.britishelectionstudy.com/data-objects/panel-study-data/page/2/.](https://www.britishelectionstudy.com/data-objects/panel-study-data/page/2/))

Prof. Dr. Canan-Sokullu, Bahçeşehir Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Başkanındır. University of Essex ve Università di Siena üniversitelerinden yüksek lisans ve doktora dereceleri vardır. Ulusal ve uluslararası çok sayıda dergi ve kitapta kamuoyu, dış politika ve uluslararası güvenlik konularında çalışmaları yayınlandı. *Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Eğitimi*, *Popülizmle Dönüşen Avrupa* ve *Türkiye-AB İlişkilerinin Geleceği*, *Debating Security in Turkey* kitaplarının editörü ve *Transatlantic Public Opinion on War* kitabının yazarıdır.